

Fennáll a tartós zötyögés veszélye?

[Máriás Leonárd](#)

2009. május 28., 17:24

A válságot nem megoldó, csak kezelő intézkedések miatt fennáll a tartós zötyögés veszélye - hangzott el Csaba László "Válságban van-e a közgazdaságtan?" című angolul megjelent könyvének bemutatóján, Budapesten. A CEU professzora szerint a válsághangulat gerjesztése önbeteljesítővé válhat, helyette a világgazdaság beindulásának pillanatára kellene felkészítenünk a magyar gazdaságot.

Két dolgot tudunk biztosan: a válság egyszer véget ér, hossza és mélysége pedig lélektani kérdés - legalábbis ezt állítja Csaba László közgazdász Antidepresszáns című művében. A Közép-Európai Egyetem (CEU) professzora szerint a világgazdasági krízissel együtt kitört a vészmadarak évadja, a válsághangulat gerjesztése azonban önbeteljesítővé válhat.

Ezzel szemben nekünk most azt a célt kellene szem előtt tartanunk, hogy a magyar gazdaságnak fel kell készülnie arra az időszakra, amikor a világgazdaság újra emelkedő pályára áll. A felkészülésnek mindenekelőtt gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő intézkedéseket kell jelentenie, melyekbe a közgazdász a gazdaság állami terhei, vagyis az adók és járulékok csökkentését is beleérti. A válságot nem megoldó, csak kezelő intézkedések miatt azonban fennáll a tartós zötyögés veszélye - hangzott el Csaba László "Válságban van-e a közgazdaságtan?" (Crisis in Economics?) című angolul megjelent könyvének bemutatóján, Budapesten.

"Válságban van-e a közgazdaságtan?"

Volt egy időszak, amikor azt gondoltuk, hogy a közgazdaságnak mindenre van válasza. Azonban akkor kevesebb volt a kérdés mint válasz. Most azonban a válság nyomán új kérdések merülnek fel: rengeteg a válasz és még több a kérdés - mondta Csaba László.

Ha a világ tökéletesen kiszámítható lenne, a közgazdászok lennének a jövő mérnökei. Ez az elbizakodottság már régóta eluralkodott a közgazdászok között. A CEU professzora szerint azonban lehetetlen előrejelezni, kiszámítani sok megkerülhetetlen folyamatot. Ezért oda kell figyelni azokra az új eredményekre, amelyek megkérdőjelezik a racionalitást, és szerényebbnek kell lenniük a közgazdászoknak.

A "Válságban van-e a közgazdaságtan?" a gazdaságtani elméleteknek a világgazdasági válság hatására elindult újragondolásához csatlakozik. Csaba László szerint a válság megkérdőjelezi a piac önszabályozó képességének tökéletességébe vetett hitet. A közgazdaságtan megérett arra, hogy elindítsa a paradigmaváltást, beépítse a természettudomány új módszereit és eredményeit, ami például a pénzügytanban megkezdődött a viselkedéstan befogadásával.

Emellett számba veszi az EU-tagság tapasztalatait és az unió jövőjét érintő problémákat. Foglalkozik a

magyar rendszerváltás utóbbi két évtizedével és a társadalmilag megosztott növekedés lehetőségével is. Utóbbi kapcsán Csaba László megjegyezte: nem lehet úgy előremenni, hogy azt a társadalom ne fogadja el, ezért kereste a választ, hogyan lehetne ezt elérni, megoldani.

A közgazdász hangsúlyozta: a kérdőjel azért van ott a cím végén, mert nem azt állítja, hogy a közgazdaság válságban van. Vagy így van, vagy nem, de a probléma elérte azt a szintet, hogy el kell gondolkodni a közelgő közgazdasági paradigmaváltásról.

A nyugati társadalom válsága

A krízis szó a címben mindenképpen jól eladhatóvá teszi a könyvet - méltatta a művet Bod Péter Ákos közgazdász. Ha a gazdasági rendszer így meg tud roppanni, mint a jelenlegi krízis mutatja, az természetesen felveti a gazdasági folyamatok elemzésével és előrejelzésével foglalkozó közgazdaságtan válságának gyanúját is. Keynes 1936-ban írta meg a nagy gazdasági válság feloldását kínáló elméletét, vagyis akkor, amikor már nagyjából vége volt a válságnak. Ez azt mutatja, hogy akkor lehet megérteni a folyamatot, ha már leállt, "a vadat akkor tudjuk közelebbről megnézni és körbejárni, amikor már lelőtte a vadász" - fejtegette Bod Péter Ákos.

A jegybank volt elnöke úgy véli, a jelenlegi krízisben az az izgalmas, hogy az emberi természetről mást kezdünk gondolni, mint a válság előtt. Felfigyeltünk a túl rövid távú gondolkodásra és a mohóságra, ezért a bankárok mohóságát és a rendszer fenntarthatóságát szem előtt kell tartani ezután. A közgazdász ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a szemlélet változása ellenére nem lát még az eddig felváltó új közgazdaságtani irányzatot.

Csaba László tavaly óta folyamatosan figyelmeztet, hogy a gazdasági szereplők és elemzők negatív előrejelzési versenybe kezdtek (Fotó: Györffy Anna)

Felnőtt egy generáció, egy homo economicus, amely meglehetősen egyszerűen nézett a világra. Egy technicista gazdasági irányzatnak lehettünk tanúi, amely az ember gazdasági tevékenységén kívül hajlamos volt eltekinteni az ember más intézményeitől és tevékenységeitől, például a családtól. A közgazdaság azonban társadalomtudomány, az ember gazdasági tevékenysége nem választható el más tevékenységeitől - hangsúlyozta Bod Péter Ákos, ugyanakkor a kérdésre, tanulunk-e a krízisből, kétkedve válaszolt.

Kifejtette: a jelenlegi válság elsősorban a nyugati társadalmának és gazdaságának krízise. A nyugati mellett erősödőben van a kínai és az iszlám országok gazdasága, melyek mögött más munkakultúra és társadalom áll. Ennélfogva a 21. században meg fog változni az, amit az emberről eddig gondoltunk, és így megváltozik az is, amit a gazdaságról gondolunk.

Soha nem voltunk neoliberálisok

Csaba László könyvének rendszerváltást tárgyaló része azt a lineáris felfogást bírálja, amely szerint minden ország egyforma és mindenki ugyanoda tart, csak ki kell várni, amíg eléri célját. E szemlélet szerint a visegrádi országok mind a nyugati országokhoz való felzárkózás felé tartanak, és csak mennyiségi különbségek vannak közöttük, amelyek szépen lassan kiegyenlítődnek. Ez a kényelmes nézőpont azonban a közgazdász szerint nem igaz: a közép-kelet-európai országok eltérő fejlődési pályákon haladnak, és komolyan számít a földrajzi fekvésük, a kultúrájuk, a társadalmuk beállítottsága.

A kötet további felvetése kapcsán, volt-e neoliberális uralom a régióinkban, Bod Péter Ákos közölte: hazánkban főleg a jobboldali közvélemény úgy éli meg, hogy neoliberális hullám van, de Magyarországon sose volt neoliberalizmus, most sincs. Ugyanakkor hangsúlyozta: a véleményformáló és a politikai elitre egy neoliberális intézményrendszer és ismerethalmaz zúdult rá a rendszerváltástól fogva, és nagyon sokan el is hitték, hogy ezt követni kell. Csakhogy végül mégsem követte senki: amit a kormányzattól nap mint nap hallunk, az neoliberálisnak hangzik, de amit csinál, nem az, különben nem ugrott volna 9 százalék fölé az államháztartási hiány 2006-ra. A költségvetés egyensúlyára való törekvés és az infláció leszorításának célkitűzése még nem neoliberalizmus - tette hozzá.

Komoly változás előtt az unió?

Az unió működése szempontjából két fontos intézményt tárgyal a könyv: az euró bevezetésének kritériumaként használt maastrichti követelményrendszert, valamint a stabilitási és növekedési paktumot. Mindkettőhöz hozzá kellene nyúlni, ugyanis a két intézmény nem vált be, elsősorban Magyarország esetében - mondta Bod Péter Ákos.

Noha az unió elvileg szigorúan őrködik tagjai államháztartási hiánya fölött, mi mégis túlzott deficittel léptünk be az unióba, és még csak azután növekedett rekordszintre a deficitünk. Ez a mi hibánk volt, de az unió kritikája is egyúttal: a követelményrendszer nem előzte meg a gazdaságpolitikai hibákat - fejtegette a volt jegybankelnök.

Az uniós követelmények átalakításának legfőbb akadálya az, hogy az összes tagnak le kellene mondani olyan szuverén jogokról, amelyet nem szívesen tenne egyik ország sem, különösen a nyugatiak.

Ezért jutottunk ahhoz a megoldáshoz, hogy a magyar és a balti ügyet az unió kiadta a Nemzetközi Valutaalapnak (IMF), amely bevallottan belemegy a szuverenitásunkba, de így legalább nem az EU-nak kellett felvállalnia ezt a szerepet - közölte Bod Péter Ákos.